

De openbare sector en de public relations*

De behoefte aan een geest van toenadering, vertrouwen en begrip beheerst te huidigen dage de relatie overheid-publiek. Slechts indien aan deze behoefte voldaan wordt, is de belangrijkste voorwaarde vervuld om een democratische (princiële of staatkundige factor) en een doeltreffende (praktische of bedrijfseconomische factor) werking van onze instellingen te verzekeren.

Inderdaad, de dialoog-verhouding die wezenlijk verbonden is aan de moderne, algemeen gangbare opvatting over de democratie kan slechts verwezenlijkt worden door een wederzijdse toenadering tussen overheid en publiek. Onze instellingen kunnen dus slechts democratisch genoemd worden indien tussen hen en de burgers een brug geslagen wordt die een vlotte communicatie en samenwerking tussen beiden mogelijk maakt; om dit op een zinvolle en tegelijk doeltreffende manier te verwezenlijken is het scheppen en het in stand houden van een klimaat van wederzijds begrip en vertrouwen m.a.w. een public relations-politiek een absolute voorwaarde.

Deze public relations-politiek dient gevoerd te worden op drie niveaus: de Staat als democratische instelling, de uitvoerende macht, de openbare besturen. De motieven, de aan te wenden middelen en de verantwoordelijke instellingen zullen verschillend zijn voor elk niveau, maar uiteindelijk zijn onderling verbonden in één enkele, gemeenschappelijke public relations-doctrine.

1. De Staat als democratische instelling.

In dit opzicht kan een onderscheid gemaakt worden tussen de public relations als toepassing van het democratische principe en public relations als verdedigingsmiddel van het democratische principe.

a) *Public relations als toepassing van het democratische principe.*

In de huidige sociaal-economische en politieke evolutie houdt de

(*) Nota omvattend de besluiten van een permanente studiegroep opgericht onder auspiciën van het Belgisch Centrum voor Public Relations en bestaande uit de heren Delperée A., Dufranne J., Fauconnier G., Stassen J., Ugeux W. en Wéry L.

toepassing van dit democratische principe niet alleen een recht in op vertegenwoordiging van de burger bij de beleidsbeslissingen, maar tevens, en zelfs in steeds sterkere mate, een recht op participatie. Aan dit recht van de burger beantwoordt voor de overheid een plicht. In een democratisch stelsel moet de overheid er voor zorgen dat de onderdanen zich zo goed mogelijk kunnen informeren over de beslissingen van de openbare machten, over de gevolgen ervan, de wetten, reglementen en besluiten waarnaar zij zich moeten richten, de motieven en de omstandigheden die tot deze beslissingen geleid hebben. Steunend op bovenvermeld principe kan men zelfs stellen dat de burger — binnen de grenzen van het algemeen belang — het recht heeft om te vernemen welke beslissingen de overheid in de toekomst wenst te treffen en waarom; aan dit recht is dan weer voor de overheid de plicht verbonden het publiek voor te lichten en van bepaalde maatregelen af te zien indien er eventueel een gegrond verzet oprijst.

Deze bestendige stroom van communicatie tussen overheid en publiek is slechts mogelijk in het raam van een bestendige public relations politiek van de overheid.

Bovengenoemd argument krijgt nog meer waarde als men bedenkt dat de beslissingen zelf een steeds complexer en diverser wordend karakter krijgen — dit geldt trouwens ook voor de feiten of omstandigheden die aanleiding geven tot deze beslissingen — en dat het ritme waarmee de overheid beslissingen neemt steeds sneller wordt.

b) Public relations als verdedigingsmiddel van het democratische principe.

De democratie moet, door een actieve public relations politiek en voornamelijk door een systematische informatie over haar principes en werking, zichzelf verdedigen en in stand houden. De waarheid heeft meer nodig om aanvaard te worden dan eenvoudig de waarheid te zijn. De vrijheid van gedachte en actie van de burger in het democratische staatsbestel sluit geenszins de plicht van de gezagdragers uit om dit staatsbestel te verdedigen en te versterken: een passieve democratie is niet gewapend tegen diegenen die haar, binnenin of van buiten uit, trachten aan te vallen of te ondermijnen.

Door een doeltreffende public relations actie moet de Staat bij de burgers de belangstelling voor het democratische karakter van onze instellingen en voor het openbare leven in het algemeen onderhouden en zo mogelijk doen toenemen. Een dergelijke actie is bepalend voor een verhoging van de zogenoemde « politieke participatie » van de staatsburger.

2. De uitvoerende macht.

Om een zekere regeringsstabiliteit te waarborgen, moet de uitvoerende macht regelmatig een contact tot stand kunnen brengen met de publieke opinie ten einde enerzijds objectieve voorlichting te geven over haar beslissingen en plannen en anderzijds om de opinie en de houding van het publiek en van de diverse sociale groepen te kennen. De hiervoren vooropgezette principes (cf de Staat als democratische instelling) gelden *ipso facto* op het vlak van de uitvoerende macht. De regering heeft niet het recht de informatiekkanalen te monopoliseren, zij moet ze integendeel volkomen vrij laten ; zij heeft wel het recht en zelfs de plicht die kanalen te gebruiken.

Een beslissing de opinievorming uitsluitend aan de drukingsgroepen en aan de oppositie over te laten, zou in tegenstrijd zijn met de belangen van de uitvoerende macht die als gezagdraagster de plicht heeft rondom zich een geest van vertrouwen te scheppen en hiertoe de middelen aan te wenden die haar ter beschikking staan. De uitvoerende macht heeft dus de plicht systematisch en telkens zij het nodig acht in contact te treden met de burgers, hetzij :

- onrechtstreeks via de parlementaire vertegenwoordiging,
- rechtstreeks door de aanwending van de massa-communicatiemiddelen althans indien het regeringsbeleid gesteund wordt door het parlement.

Dezelfde principes zijn toepasselijk op het provinciaal, stedelijk en gemeentelijk niveau.

3. De openbare besturen.

Meer dan gelijk welke andere instelling, heeft het openbaar bestuur als dienstgevend organisme tot taak diensten te bewijzen aan de burgers, voornamelijk door hun de nodige hulp en uitleg te verschaffen bij de toepassing van de wetten en besluiten. Welnu, de waarde van deze diensten hangt in ruime mate af van de verhoudingen tussen hen die de diensten presteren en de personen die ze ontvangen. Het Openbaar Ambt zal zich slechts op een degelijke manier van zijn taak kunnen kwijten indien het in een geest van sympathie, vertrouwen en vriendelijk onthaal informaties verstrekt, en zulks in een taal en onder een vorm die een ruim publiek aanspreken. Dit veronderstelt in de eerste plaats een manier van denken en van besturen die van een dergelijke zienswijze doordrongen is. Hoewel sommige openbare diensten in ons land dit reeds zeer goed hebben begrepen en een actieve public

relations-politiek zijn gaan voeren, toch is het beeld dat onze maatschappij zich vormt van de openbare besturen ongetwijfeld eerder ongunstig en maar al te dikwijls stelt het publiek vast, of heeft het althans de indruk, dat onze openbare administratie onpersoonlijk en onvriendelijk, ondoeltreffend en traag is in haar optreden. Ook op dit punt beantwoordt een algemene public relations-politiek in onze overheidsdiensten aan een dringende behoefte. Het uitvoeren van een dergelijke politiek is anderzijds in ruime mate afhankelijk van de menselijke verhoudingen in de openbare diensten en van de wil om het eigen personeel nauwer te betrekken bij het algemeen beleid.

De behoefte aan public relations gaat dus vaak gepaard met een behoefte aan een modern bedrijfsbeleid en aan een passende administratieve hervorming.

*
* *

Uit hetgeen voorafgaat volgt dat de public relations van onze openbare instellingen niet mogen beschouwd worden als een middel om de onderdanen naar eigen inzicht te leiden, maar wel dagelijks als een echte gemeenschapsfunctie, door de overheid uitgeoefend om het zelfstandig inzicht van de burgers in de eisen van het algemeen belang te verhogen ten einde op die manier met hun instemming en bewuste medewerking, de Staat op een democratische manier te besturen.

Erratum

Men gelieve de volgende correcties te noteren wat betreft de bijdrage « De monarchie in de moderne staat », verschenen in het vorige nummer van *Res Publica*, pp. 181-198 :

P. 188, wetnoot (15). Men leze : « La chambre impose à la Couronne ses exclusions et ses choix ; elle élit donc, quoique indirectement, le ministère tout entier » (LEBEAU, in de vergadering van het Congres van 20 november 1830, [VAN OVERLOOP], *Exposé des motifs de la constitution belge*, Brussel 1864, p. 123).

P. 195 : Onderaan, onmiddelijk vóór « Het beeld... », dient het teken * * te worden ingevoegd.

P. 196 : Het teken * * dient vervangen te worden door de titel « NASCHRIFT ».

P. 196-198 : Dit naschrift werd ten onrechte cursief gedrukt : het diende gezet te worden in kleinere letters, zoals die gebruikt voor de recensies op pp. 327-333.

P. 196 : Op de tweede regel van de laatste alinea, leze men « onderworpen aan de » in plaats van « onderworpen an de ».

P. 198 : Op de eerste regel van de voorlaatste alinea leze men « dat het nuttig was » in plaats van « dat de nuttig was ».

P. 198 : Op de eerste regel van de laatste alinea leze men « met mijn betoog » in plaats van « met zijn betoog ».

